

'Quickscan natuurtoets sloop- en bouwwerkzaamheden, Vollenhove'

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwet- en regelgeving*

Colofon

Titel: 'Quickscan natuurtoets sloop- en bouwwerkzaamheden, Vollenhove'

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 09348

Status: Conceptrapport

Datum: 29 maart 2010

Auteur: ██████████

Veldonderzoek: ██████████

Eindredactie: ██████████

Opdrachgever: Wetland Wonen Groep

Contactpersoon: ██████████

EcoGroen Advies BV
Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2010)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

██████████ (2010). 'Quickscan natuurtoets sloop- en bouwwerkzaamheden, Vollenhove'; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 09348-2. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie en beoogde ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsbescherming	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Nota Ruimte.....	6
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	8
3.1	Methode.....	8
3.2	Flora	8
3.3	Vleermuizen.....	8
3.4	Grondgebonden zoogdieren	9
3.5	Broedvogels met jaarrond beschermde nesten	10
3.6	Overige broedvogelsoorten	12
3.7	Overige soorten	12
4	Geraadpleegde bronnen.....	14

Bijlagen

I	Wettelijk kader
II	Vleermuisonderzoek
III	Inventarisatiekaart Huismus en Huiszwaluw
IV	Vervangende nestgelegenheid Huismus
V	Vervangende nestgelegenheid Huiszwaluw

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van Wetland Wonen Groep (contactpersoon [REDACTED]) heeft EcoGroen Advies BV een quickscan natuurtoets uitgevoerd in verband met sloop- en bouwwerkzaamheden te Vollenhove. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en het vigerend gebiedsgericht natuurwetgeving en -beleid.

Gebiedsgericht natuurwetgeving en -beleid

De ligging in de nabijheid van Natura 2000-gebied Wieden verdient aandacht. De plannen hebben geen negatief effect op de instandhouding van de habitattypen en -soorten. Een uitzondering hierop vormt mogelijk de habitatoort Meervleermuis. Verblijfplaatsen van deze soort kunnen op basis van deze quickscan niet worden uitgesloten.

Ook de ligging in de nabijheid van de EHS verdient aandacht. Verwacht wordt echter dat als gevolg van de voorgenomen plannen geen significant negatieve effecten zullen optreden ten aanzien van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS. De Meervleermuis vormt hierop een mogelijke uitzondering, aanvullend onderzoek naar deze soort is daarom noodzakelijk.

Aangetroffen en te verwachten soorten

- Er zijn geen zwaardere beschermde plantensoorten of plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen in het plangebied. Deze worden gezien de terreingesteldheid ook niet verwacht;
- Vaste verblijfplaatsen van vleermuizen zijn mogelijk aanwezig in de te slopen woningen in het plangebied;
- Verspreid in het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemene, laag beschermde zoogdiersoorten aangetoond of te verwachten. Zwaardere beschermde zoogdieren zijn niet aangetroffen, de aanwezigheid van de Steenmarter (FFW tabel 2) kan echter niet op voorhand worden uitgesloten;
- In het plangebied zijn nestplaatsen van Huismus en Huiszwaluw aangetroffen. Dit zijn broedvogels waarvan (in deze situatie) de nestplaats en hun functionele leefomgeving jaarrond beschermd is. Mogelijk komt ook de jaarrond beschermde Gierzwaluw in het plangebied tot broeden;
- In, maar met name langs de rand van, het plangebied kunnen algemene broedvogelsoorten van met name bos en struweel tot broeden komen;
- Overwintering van enkele laag beschermde amfibieënsoorten is te verwachten in het plangebied;
- Er zijn geen reptielen of beschermde ongewervelden en vissen aangetroffen en/of te verwachten. Geschikte biotopen hiervoor ontbreken.

Vrijstelling en mitigerende maatregelen

- Aanvullend onderzoek (verspreid over 2010) naar de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied is noodzakelijk om na te kunnen gaan of het aanvragen van een NB-wet vergunning en het werken middels een ecologisch werkprotocol t.a.v. vleermuizen noodzakelijk is;
- Het noodzakelijke aanvullende onderzoek naar de aanwezigheid van Steenmarter, Gierzwaluw, Huismus en Huiszwaluw kan gelijktijdig met het aanvullende onderzoek naar vleermuizen plaatsvinden;
- Aangezien reeds bekend is dat zowel Huiszus als Huiszwaluw broedend in het plangebied aanwezig zijn, is het van belang voor deze soorten te werken volgens een nog op te stellen ecologisch werkprotocol. In dit werkprotocol wordt nader uitgewerkt welke mitigerende maatregelen uitgevoerd dienen te worden om te voorkomen dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de soorten wordt aangetast. Middels deze maatregelen kunnen overtredingen van de Flora- en faunawet worden voorkomen;
- Afhankelijk van de resultaten van het aanvullende onderzoek wordt het duidelijk of het ook noodzakelijk is om mitigerende maatregelen voor Steenmarter, Gierzwaluw en/of vleermuizen in het nog op te stellen werkprotocol op te nemen;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen altijd te worden voorkomen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Het ontzien van broedvogels is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor half maart en na half juli. Echter, soorten als Huiszwaluw en Turkse tortel kunnen respectievelijk broeden tot half september en half december;
- Bij de beoogde plannen kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren en amfibieën verloren gaan. Voor de in voorliggende situatie aanwezige of te verwachten tabel 1-soorten geldt in deze situatie echter automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van Wetland Wonen Groep (contactpersoon ██████████) heeft EcoGroen Advies BV een quickscan natuurtoets uitgevoerd in verband met sloop- en bouwwerkzaamheden in Vollenhove.

De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek vindt, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, een toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgericht natuurwetgeving en -beleid. Een toelichting op deze wet- en regelgeving is opgenomen in bijlage I.

1.2 Situatie en beoogde ontwikkelingen

Het plangebied is gelegen binnen de bebouwde kom van Vollenhove (figuur 1). Het gebied bestaat uit diverse woningen aan de Canneveltstraat en de Wheemeweg. De aanwezige erfbeplanting is met uitzondering van een enkele boom en struik reeds verwijderd. Permanent oppervlaktewater is afwezig op de locatie.

De beoogde plannen betreffen de sloop van de aanwezige woningen en het verwijderen van de (nog) aanwezige tuinbeplanting en plantsoenen. Op de vrijkomende kavels worden nieuwe woningen gerealiseerd.

Figuur 1: Ligging van het plangebied (gele lijn) weergegeven op een luchtfoto. (Bron: Google Earth).

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op één locatiebezoek en bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen). Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het onderzoeksgebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht natuurwetgeving en -beleid uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen.

2 Gebiedsbescherming

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin o.a. opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte (bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied).

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten.

In dit hoofdstuk wordt nagegaan welk gebiedsgericht natuurwetgeving en -beleid uitwerking heeft in het plangebied.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming geregeld van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden - tezamen 'Natura 2000-gebieden' genoemd - en Beschermde Natuurmonumenten (Ministerie van LNV 2010).

Toetsingskader

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is (Ministerie LNV 2005a). Ook voor plannen - zoals bestemmingsplannen, streekplannen en waterhuishoudingsplannen - geldt dat goedkeuring noodzakelijk is van bevoegd gezag op grond van artikel 19j. De provincie waarbinnen het grootste gedeelte van een Natura 2000-gebied gelegen is, wordt in de regel aangemerkt als zijnde bevoegd gezag. In het geval van Natura 2000-gebied 'Wieden' is dit Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel.

In de oriëntatiefase van een habitattoets - ook wel verkennende voortoets genoemd - wordt onderzocht of de activiteit (plan, project of handeling) tegen het licht van de instandhoudingsdoelstellingen, schadelijke gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, en zo ja, of deze gevolgen 'significant' kunnen zijn. De gevolgen moeten beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten. Dit laatste wordt aangeduid met 'cumulatieve effecten'.

Uit de oriëntatiefase kunnen drie conclusies volgen:

1. Er zijn zeker geen negatieve effecten.
In dit geval is geen vergunning nodig.
2. Er zijn mogelijk wel negatieve effecten maar deze zijn niet significant.
In dit geval dient via een zogenaamde 'Habitattoets' nagegaan te worden of er sprake is van een aanvaardbare verstoring of verslechtering. Op basis hiervan wordt een vergunning verleend of geweigerd.
3. Er is een kans op significante negatieve effecten.
In dit geval dient een zogenaamde 'Passende Beoordeling' uitgevoerd te worden. Een vergunning wordt nu alleen verstrekt indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenoemde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

Natura 2000-gebied 'Wieden'

Het moerasgebied de Wieden is een uitgestrekt laagveenmoeras met meren en kanalen met daartussen natte graslanden, natte heiden, trilvenen, galigaanmoerassen, rietland en moerasbos. Het gebied is een restant van het laagveengebied dat zich ooit van Zwolle tot ver in Friesland uitstreckte. Een groot deel bestaat uit uitgeveende petgaten. Alle successiestadia van open water tot en met moerasheide en veenbos zijn aanwezig. Het gebied Wieden is beïnvloed door het oude rivierstelsel van de Overijsselse Vecht. Er komen ondiepe kleiafzettingen voor. Door vervening, met bredere petgaten, zijn de grote meren ontstaan. Het Giethoornse- en Duingingermeer zijn daarentegen natuurlijke meren.

Natura 2000-gebied 'Wieden' kwalificeert zich zowel onder de Vogel- als Habitatrichtlijn. De Wieden is gelegen ten noordoosten van het plangebied. Tussen het plangebied en de Wieden ligt ondermeer bebouwing, infrastructuur en agrarisch gebied (figuur 2).

Figuur 2: Globale ligging plangebied (rode omlijning) ten opzichte van Vogel- en Habitatrichtlijngebied 'Wieden' (Min van LNV 2016).

Habitatrichtlijngebied

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied bevindt zich op ongeveer 2,5 kilometer afstand ten noordoosten van het plangebied. Onder de Habitatrichtlijn zijn voor de 'Wieden' instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor diverse habitattypen (zie tabel 1) en diersoorten (zie tabel 2, volgende pagina).

Tabel 1: Aangemelde habitattypen Habitatrichtlijngebied 'Wieden'

Habitattypen
H3140 - Kranswierwateren
H3150 - Meren met krabbenscheer
H4010B - Vochtige heiden (laagveengebied)
H6410 - Blauwgraslanden
H6430A - Ruigten en zomen (moerasspirea)
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)
H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)
H7210 - Galigaanmoerassen
H91D0 - Hoogveenbossen

*Tabel 2: Aangemelde
habitatsorten
Habitatrichtlijngebied 'Wieden'*

Habitatsorten
H1042 - Gevlekte witsnuitlibel
H1060 - Grote vuurvliinder
H1082 - Gestreepte waterroofkever
H1134 - Bittervoorn
H1145 - Grote modderkruiper
H1149 - Kleine modderkruiper
H1163 - Rivierdonderpad
H1318 - Meervleermuis
H1393 - Geel schorpioenmos
H1903 - Groenknolorchis
H4056 - Platte schijfhoren

Geen van de genoemde soorten en habitattypen is aangetroffen in het plangebied. Omdat verblijfplaatsen van vleermuizen op basis van deze quickscan natuurtoets niet kunnen worden uitgesloten in het plangebied (zie ook paragraaf 3.3) kan de aanwezigheid van Meervleermuis echter niet op voorhand worden uitgesloten. De Meervleermuis heeft in de dorpen rondom de Wieden diverse kolonieplaatsen in woningen. In Vollenhove zijn deze vooralsnog niet bekend, maar is wel activiteit van Meervleermuizen waargenomen (Haarsma & [REDACTED], 2005). Meervleermuizen hebben een voorkeur voor spouwmuren van relatief nieuwe woningen en twee-onder-één-kap woningen uit de jaren '60 van de vorige eeuw. De in het aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstelling voor deze soort is het behouden van de omvang en kwaliteit van het leefgebied om de populatie te behouden. De Wieden fungeert vooral als foerageergebied en omliggende bebouwing is van cruciaal belang voor deze soort.

De beoogde sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden hebben mogelijk tot gevolg dat verblijfplaatsen van Meervleermuis verloren gaan. Het verloren gaan van een belangrijke (zomer)verblijfplaats van de soort kan (significante) negatieve effecten op de instandhouding van de soort in het Natura 2000 - gebied betekenen. Aanvullend onderzoek zal daarom moeten uitwijzen of in het plangebied verblijfplaatsen van de Meervleermuis aanwezig zijn (zie ook paragraaf 3.3).

Wegens het ontbreken van geschikt biotoop worden verder geen habitatsorten en -typen verwacht in het plangebied. Storende effecten van de werkzaamheden ten behoeve van de sloop en nieuwbouw hebben daarnaast een beperkte reikwijdte en zullen niet tot aan de Wieden reiken. De plannen zullen verder geen verdroging, vernatting, versnippering of een stikstoftoename tot gevolg hebben. Mede om deze redenen wordt geconcludeerd dat de voorgenomen plannen geen (externe) effecten zullen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen (mogelijk dus m.u.v. Meervleermuis) van Habitatrichtlijngebied 'Wieden'.

Vogelrichtlijngebied

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied ligt op ongeveer 400 meter afstand van het plangebied. Als Vogelrichtlijngebied is de 'Wieden' aangewezen voor 12 broedvogelsoorten en evenzoveel niet-broedvogelsoorten (zie onderstaande tabellen 3 en 4).

*Tabel 3: Aangewezen
broedvogelsoorten 'Wieden'*

Broedvogels
A017 - Aalscholver
A021 - Roerdomp
A029 - Purperreiger
A081 - Bruine kiekendief
A119 - Porseleinhoen
A122 - Kwartelkoning
A153 - Watersnip
A197 - Zwarte stern
A275 - Paapje
A292 - Snor
A295 - Rietzanger
A298 - Grote karekiet

Tabel 4: Aangewezen niet-broedvogelsoorten 'Wieden'

Niet-broedvogels
A005 - Fuut
A017 - Aalscholver
A037 - Kleine zwaan
A041 - Kolgans
A043 - Grauwe gans
A050 - Smient
A051 - Krakeend
A059 - Tafeleend
A061 - Kuifeend
A068 - Nonnetje
A070 - Grote zaagbek
A094 - Visarend

Gezien de terreingesteldheid (woningen binnen de bebouwde kom) is het plangebied niet van waarde voor genoemde vogelsoorten. Storende effecten van de werkzaamheden ten behoeve van de sloop en nieuwbouw hebben daarnaast een beperkte reikwijdte en zullen niet tot aan de Wieden reiken. Mede om deze reden wordt geconcludeerd dat de voorgenomen plannen geen effecten zullen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van Vogelrichtlijngebied 'Wieden'.

Beschermde Natuurmonumenten

De onderzoekslocatie ligt op ruim 3,3 kilometer van Beschermd natuurmonument 'Zwarte Meer'. Dit Beschermd Natuurmonument is komen te vervallen als gevolg van de aanwijzing als Natura 2000-gebied Zwarte Meer. Vanwege de ligging en aard van de ingrepen zijn geen negatieve effecten te verwachten op dit gebied. Negatieve effecten op de natuurwaarden van verderop gelegen Beschermd Natuurmonumenten zijn gezien de beperkte aard van de ingrepen eveneens niet te verwachten.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd.

De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is de Ecologische Hoofdstructuur in het leven geroepen en worden ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied aangewezen.

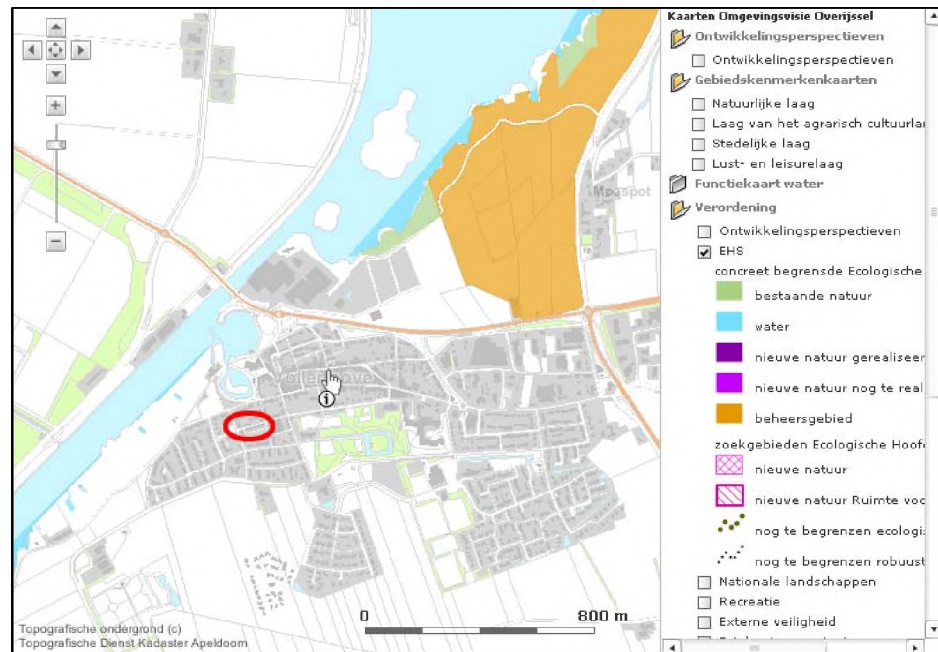
De Nota Ruimte is een zogeheten planologische kernbeslissing (PKB). Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten de Nota laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals het streekplan en het bestemmingsplan

Ecologische hoofdstructuur

De EHS kent een specifieke bescherming. Ingrepen die de wezenlijke kenmerken of waarden ervan aantasten worden niet toegestaan (het 'Nee, tenzij regime'). Zowel ingrepen in bossen en natuurgebieden als ingrepen in de omgeving van deze gebieden dienen beoordeeld te worden op mogelijke schadelijke effecten.

Volgens de kaarten in de Omgevingsvisie van de provincie Overijssel maakt het plangebied geen onderdeel uit van de EHS. Het dichtstbijzijnde gebied behorend tot de EHS betreft het Vollenhover Meer, gelegen ten noorden van het plangebied, op een afstand van circa 500 meter (figuur 3).

De voorgenomen ingreep heeft betrekking op het slopen van woningen en het realiseren van vervangende nieuwbouw. Hiervoor geldt in principe hetzelfde als bij het verhaal over de Natuurbeschermingswet (NB-wet). Verblijfplaatsen van de Meervleermuis moeten eerst worden vastgesteld dan wel uitgesloten in het plangebied. De Meervleermuis kan worden beschouwd als een wezenlijke waarde van het nabijgelegen EHS-gebied (Wieden). Aantasting van andere wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS is niet aan de orde.

Figuur 3: Kaart met de globale ligging van het plangebied (rode omlijning) t.o.v. de EHS. Bron <http://gisopenbaar.overijssel.nl/website/omgevingsvisie/omgevingsvisie.html>.

Natuur buiten de EHS

Binnen de invloedssfeer van de beoogde ingreep zijn geen gebieden met specifieke natuurwaarden buiten de EHS aanwezig. Negatieve effecten op dergelijke gebieden zijn zodoende niet aan de orde.

3 Flora en fauna van het onderzoeksgebied

3.1 Methode

Op 9 maart 2010 is een veldbezoek uitgevoerd. Tijdens dit dagbezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (FFW) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2- en 3-soorten). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en expert judgement, een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en/of te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht.

3.2 Flora

Tijdens het veldbezoek is de laag beschermde Grote Kaardenbol aangetroffen in een tuin. Verder zijn geen beschermde soorten of soorten van de Rode Lijst aangetroffen in het plangebied. Vanwege het ontbreken van geschikte biotopen op de planlocatie worden er ook geen zwaarder beschermde soorten verwacht.

Verspreid in het plangebied zijn met name algemene plantensoorten aangetroffen als Kruipe boterbloem, Straatgras, Paarse dovenetel, Smalle weegbree, Zacht ooievaarsbek en Gewone paardenbloem. De soortensamenstelling duidt op enigszins voedselrijke omstandigheden.

Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet voor zowel laag beschermde plantensoorten als plantensoorten van de Rode Lijst. Zwaarder beschermde planten (FFW tabel 2/3) worden hier niet verwacht. Het nemen van verplichte vervolgstappen voor de soortgroep flora is in deze situatie zodoende niet aan de orde.

3.3 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Potentiële vaste verblijfplaatsen

Strikte bescherming gaat uit naar verblijfplaatsen van vleermuizen. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere ruimten in bomen, huizen, kelders, etc. In alle te slopen woonblokken bevinden zich voor vleermuizen bereikbare ruimten die in gebruik kunnen zijn als verblijfplaats. In veel gevallen moet gedacht worden aan spouwmuren die bereikbaar zijn voor vleermuizen via open stoorvoegen of ruimte tussen overhangende dakpannen en muren.

Vanwege de geschiktheid van de te slopen panden wordt gericht aanvullend onderzoek naar vleermuizen noodzakelijk geacht. Voor een toelichting voor het uitvoeren van aanvullend vleermuisonderzoek wordt er verwezen naar bijlage II. In de eventueel te verwijderen bomen in het plangebied ontbreken mogelijkheden voor vaste verblijfplaatsen voor boombewonende soorten.

Ecologisch werkprotocol

Indien uit het aanvullend onderzoek blijkt dat vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn in het plangebied, zijn aanvullende maatregelen vereist. Het aanvragen van een ontheffing kan sinds 26 augustus 2009 in veel gevallen worden voorkomen door in plaats daarvan een op de situatie toegesneden werkprotocol op te stellen waarin mitigerende maatregelen worden beschreven. Van belang is dat wordt voorkomen dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen wordt aangetast. Middels deze maatregelen worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen en is het aanvragen van een ontheffing niet nodig.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren om van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en kunnen zodoende beschermd zijn.

Binnen het plangebied worden geen lijnvormige structuren verwijderd die van 'onmisbaar' belang kunnen zijn als vliegroute voor vleermuizen. De bebouwing wordt mogelijk wel door vleermuizen gebruikt als vliegroute. In de omgeving zijn echter voldoende gebouwen aanwezig die als alternatief oriënterend element kunnen fungeren. De plannen geven daarom geen directe aanleiding schade te veronderstellen aan de migratiemogelijkheden van vleermuizen. Het aanvullende onderzoek kan echter wel meer inzicht geven in het gebruik van het plangebied door vleermuizen.

Foerageergebieden

Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. Dit is in deze situatie niet het geval, omdat het plangebied in zowel de huidige als toekomstige situatie (beperkt) geschikt is als foerageergebied voor vleermuizen.

3.4 Grondgebonden zoogdieren

Steenmarter

Tijdens het veldonderzoek is specifiek gelet op sporen (uitwerpselen, prooi-resten, nesten en vraatsporen) die wijzen op aanwezigheid van de middelhoog beschermde Steenmarter (FFW tabel 2). In het plangebied zijn tijdens het veldbezoek geen sporen aangetroffen van deze soort. In de te slopen bebouwing zijn potentiële vaste verblijfplaatsen van Steenmarter aanwezig, waardoor vaste verblijfplaatsen voor Steenmarter bij voorbaat niet zijn uit te sluiten. Door tijdens het aanvullende onderzoek naar vleermuizen ook aandacht te besteden aan Steenmarter kan hierover meer zekerheid worden verkregen.

Overige zoogdieren

Er is een aantal vaste verblijfplaatsen van laag beschermde, kleine grondgebonden zoogdiersoorten te verwachten of vastgesteld, namelijk van Veldmuis, Bosmuis, Bosspitsmuis (spec.), Huisspitsmuis en Egel. Mogelijk komt in het plangebied ook de niet beschermde Huismuis voor. Vaste verblijfplaatsen van zwaarder beschermde zoogdieren zijn niet aangetroffen in het plangebied en worden - m.u.v. Steenmarter - ook niet verwacht.

Bij de planrealisatie kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele van deze laag beschermde zoogdieren verloren gaan. Voor bovengenoemde laag beschermde kleine zoogdieren geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze laag beschermde zoogdieren niet aan de orde is.

Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.5 Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt ook dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Als nesten van genoemde soorten worden aangetroffen dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd. Een deskundige moet vaststellen of er voor de soort (binnen het territorium) een vervangende, potentiële nestlocatie en/of foerageergebied te vinden is in de omgeving. Als dat niet het geval is dient er een alternatieve nestlocatie en/of foerageergebied te worden aangeboden. Indien dat ook niet mogelijk is dient er ontheffing te worden aangevraagd.

Van de broedvogels waarvan de nestplaats en hun functionele leefomgeving jaarrond beschermd is, is Huismus en Gierzwaluw respectievelijk aangetroffen en te verwachten in het plangebied. Van Huiszwaluw is een groot aantal (oude) nesten aangetroffen in het plangebied. Wat de (mogelijke) functie van het plangebied is voor Huismus, Gierzwaluw en Huiszwaluw en welke consequenties dit heeft, wordt in onderstaande alinea's toegelicht.

Huisumus

Tijdens het veldbezoek is zowel één territoriale man als een vrouw aangetroffen in het plangebied (bijlage III). Huismussen trekken buiten de broedtijd in groepen door de nabije omgeving en rusten soms in dichte struiken waardoor ze niet worden opgemerkt. Het veldbezoek is vroeg in het broedseizoen van Huismus uitgevoerd, waardoor ten tijde van het veldbezoek niet exact kon worden vastgesteld hoeveel broedparen Huismus in en in de nabije omgeving van het plangebied voorkomen. Naar verwachting zullen meerder Huismussen een nestlocatie hebben in het plangebied, omdat alle te slopen bebouwing geschikt zijn als nestlocatie voor Huismus.

Het plangebied ligt in een buurt met relatief veel (groene) tuinen en woningen die geschikte nestplaatsen voor Huismus herbergen. Het is op basis van voorgaande te verwachten dat de wijk waarin het plangebied ligt redelijk aantrekkelijk is voor Huismus.

De Huismus heeft een uitgesproken ongunstige staat van instandhouding in Nederland. De broedpopulatie is sinds 1985 met mogelijk wel 50% afgenomen. Dit houdt vermoedelijk verband met vermindering van broedplekken in combinatie met een afgenomen voedselaanbod. Door renovatie en (hermetisch afgedichte) nieuwbouw neemt het aantal geschikte nestplaatsen af. Het is te verwachten dat dit ook in de omgeving van het plangebied geldt. Tijdens het veldbezoek van 9 maart jl. is namelijk gebleken dat in de aanwezige nieuwbouwpanden in de nabije omgeving van het plangebied weinig tot geen potentiële broedlocaties van Huismus aanwezig zijn.

Vervolgtraject Huismus

Het vervolgtraject ten aanzien van de aanwezigheid van Huismus luidt als volgt:

- 1) Aanvullend veldonderzoek binnen het optimale inventarisatieseizoen naar de aanwezigheid van broedende Huismussen in en in de nabije omgeving van het plangebied (half maart- eind juni). Door bij het aanvullende onderzoek naar vleermuizen ook aandacht te besteden aan Huismus, is voor het onderzoek naar Huismus geen extra inventarisatieronde nodig. Na uitvoering van het aanvullende

veldonderzoek is er duidelijkheid over de mate waarop Huismus broedend aanwezig is in en in de nabijheid van het plangebied en dus in welke mate er mitigerende maatregelen moeten worden getroffen.

- 2) Vervolgens is het van belang de mitigerende maatregelen, toegespitst op de situatie, te verwerken in een nog op te stellen toegesneden ecologisch werkprotocol. In dit werkprotocol worden ook de eventuele mitigerende maatregelen ten aanzien van vleermuizen, Gierzwaluw en de benodigde maatregelen ten aanzien van Huiszwaluw vermeld.

Ecologisch werkprotocol

In de nieuwbouw kunnen speciale neststenen en mussenpannen worden toegepast/aangebracht zodat er vervangende broedgelegenheid ontstaat. Indien de nieuwbouw (met nieuwe broedgelegenheid) nog niet gerealiseerd is voor aanvang van het nieuwe broedseizoen, dienen er ter voorkoming van schade aan Huismussen ook tijdelijke mussenkasten op geschikte plaatsen in de nabije omgeving te worden opgehangen.

Door deze vorm van mitigatie wordt eventuele schade tenietgedaan en komt de functionaliteit van de leefomgeving niet in gevaar. Door overmitigatie in de vorm van het plaatsen van een flink aantal broedvoorzieningen is de kans op spoedige bezetting groter. In bijlage IV zijn voorbeelden en is informatie over dergelijke broedvoorzieningen opgenomen.

Gierzwaluw

Het broeden van een zomergast als Gierzwaluw kan op basis van het winterbezoek niet worden uitgesloten in het plangebied. Door de aanwezigheid van enkele geschikte broedlocaties in de te slopen woonblokken, zijn broedlocaties van Gierzwaluw bij voorbaat niet uit te sluiten. Door bij het aanvullende onderzoek naar vleermuizen ook aandacht te besteden aan Gierzwaluw, is voor het onderzoek naar Gierzwaluw geen extra onderzoeksinspanning nodig.

Na uitvoering van het aanvullende veldonderzoek ontstaat er duidelijkheid over de mate waarop Gierzwaluw broedend aanwezig is in en in de nabijheid van het plangebied en dus in welke mate er eventueel gemitigeerd moet of kan worden.

Ecologisch werkprotocol

Voorgesteld wordt om de eventuele mitigerende maatregelen nader uit te verwerken in het nog op te stellen werkprotocol. In dit werkprotocol worden ook de eventuele mitigerende maatregelen ten aanzien van vleermuizen en de benodigde maatregelen ten aanzien van Huiszwaluw en Huismus vermeld.

Huiszwaluw

Tijdens het veldbezoek zijn circa 17 (oude) nesten van Huiszwaluw aangetroffen in het plangebied (bijlage III). Huiszwaluw trekt weg uit Nederland van eind juli tot begin oktober, overwintert in Afrika en verschijnt weer in Nederland vanaf half april. Op het moment van het veldbezoek van 9 maart 2010 was Huiszwaluw nog niet terug in Nederland en zodoende kon niet worden vastgesteld hoeveel broedparen Huiszwaluw in en in de nabije omgeving van het plangebied voorkomen.

Het aantal broedparen Huiszwaluw in Nederland is tussen de jaren 1970 en circa 2004 voortdurend gedaald. Daarom staat de Huiszwaluw op de Nederlandse Lijst van bedreigde diersoorten als *gevoelig*. Naar verwachting neemt het aantal geschikte nestlocatie af als gevolg van renovatie en realisatie van nieuwbouw waarbij geen geschikte nestplaatsen afwezig zijn. Het is te verwachten dat dit ook in de omgeving van het plangebied geldt. Tijdens het veldbezoek van 9 maart jl. is namelijk gebleken dat in de aanwezige nieuwbouwpanden in de nabije omgeving van het plangebied geen potentiële broedlocaties van Huiszwaluw aanwezig zijn.

Vervolgtraject Huiszwaluw

Het vervolgtraject ten aanzien van de aanwezigheid van Huiszwaluw luidt als volgt:

- 1) Aanvullend veldonderzoek binnen het optimale inventarisatieseizoen naar de aanwezigheid van broedende Huiszwaluwen in en in de nabije omgeving van het

plangebied (mei- augustus). Door bij het aanvullende onderzoek naar vleermuizen ook aandacht te besteden aan Huiszwaluw, is voor het onderzoek naar Huiszwaluw geen extra onderzoeksinspanning nodig. Na uitvoering van het aanvullende veldonderzoek ontstaat er duidelijkheid over de mate waarop Huiszwaluw broedend aanwezig is in en in de nabijheid van het plangebied en dus in welke mate er mitigerende maatregelen moeten worden getroffen.

- 2) Vervolgens is het van belang de mitigerende maatregelen, toegespitst op de situatie, te verwerken in een nog op te stellen toegenomen ecologisch werkprotocol. In dit werkprotocol worden ook de eventuele mitigerende maatregelen ten aanzien van vleermuizen, Gierzwaluw en de benodigde maatregelen ten aanzien van Huismus vermeld.

Ecologisch werkprotocol

In de nieuwbouw kunnen speciale (kunstmatige) nesten worden aangebracht zodat er vervangende broedgelegenheid ontstaat. Indien de nieuwbouw (met nieuwe broedgelegenheid) nog niet gerealiseerd is voor aanvang van het nieuwe broedseizoen, dienen er ter voorkoming van schade aan Huiszwaluw ook tijdelijke potentiële broedlocaties op geschikte plaatsen in de nabije omgeving te worden opgehangen.

Door deze vorm van mitigatie wordt eventuele schade tenietgedaan en komt de functionaliteit van de leefomgeving niet in gevaar. Door overmitigatie in de vorm van het plaatsen van een flink aantal broedvoorzieningen is de kans op spoedige bezetting groter. In bijlage V zijn voorbeelden en is informatie over dergelijke broedvoorzieningen opgenomen.

3.6 Overige broedvogelsoorten

Aangezien bijna alle beplanting in het plangebied reeds is verwijderd, is slechts beperkt broedgelegenheid voor broedvogels van bos en struweel aanwezig. In de te slopen bebouwing, de te kappen boom en struiken en de nabijgelegen erfbeplanting is voor diverse vogelsoorten geschikt broedbiotoop aanwezig. Denk hierbij aan soorten als Houtduif, Kauw, Winterkoning, Turkse tortel, Spreeuw, Witte kwikstaart, Groenling en .

Naar verwachting zal als gevolg van de plannen broedgebied van vogels verloren gaan. De gunstige staat van instandhouding van de te verwachten soorten komt echter niet in gevaar, omdat in de omgeving van het plangebied voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig blijven.

Het is (veelal) niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Meestal wordt daarom gesteld dat werkzaamheden niet in de periode half maart -half juli (het broedseizoen) mogen plaatsvinden. Deze periode geldt echter als richtlijn en wordt niet als zodanig in de wet vermeld. Van belang is of broedende/nestelende vogels aanwezig zijn of niet. Als in de periode tussen half juli en half december gestart wordt met de werkzaamheden is het van belang om na te gaan of bewoonde nesten van Houtduif en/of Turkse tortel aanwezig zijn in de invloedssfeer van de plannen. Houtduif kan bijvoorbeeld broeden tot half november en Turkse tortel zelfs tot half december.

Aanlegwerkzaamheden hoeven niet altijd voor het broedseizoen te worden afgerond op voorwaarde dat er geen broedgelegenheid ontstaat. Daarbij kan het helpen om het ontstaan van ruigtestroken te voorkomen.

3.7 Overige soorten

Overige zwaardere beschermde soorten zijn tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen.

Vissen en amfibieën

Wegens het ontbreken van permanent oppervlaktewater kan de aanwezigheid van vissen worden uitgesloten, evenals voortplanting van amfibieën. Overwintering van

amfibieënsoorten als Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander is beperkt te verwachten in bijvoorbeeld strooisellaag. Het betreft hier algemene, laag beschermde soorten (FFW tabel 1) waarvoor in deze situatie automatisch een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet. Het nemen van verplichte vervolgstappen voor de soortgroep amfibieën is in deze situatie zodoende niet aan de orde.

Wel is het wenselijk om rekening te houden met deze kwetsbare soortgroep. Effecten op overwinterende amfibieën kunnen - mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden uit te voeren buiten de overwinteringsperiode van amfibieën die globaal loopt van november t/m maart.

Reptielen

Er zijn geen reptielen aangetroffen in het plangebied. Gezien de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens zijn deze ook niet te verwachten (Natuurloket en RAVON).

Ongewervelden en weekdieren

In het plangebied zijn geen beschermde ongewervelden en weekdieren of soorten van de Rode Lijst aangetroffen. Wegens het ontbreken van geschikt biotoop ontbreken geschikte voortplantingslocaties voor beschermde ongewervelden en weekdieren binnen het plangebied.

4 Geraadpleegde bronnen

■■■■■, ■■■■■, ■■■■■ & ■■■■■ (1999). De Zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren.

■■■■■, ■■■■■ & ■■■■■ (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.

Dienst Regelingen (2009a). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

Dienst Regelingen (2009b). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.

■■■■■ & ■■■■■ (2005). Meervleermuizen in de Kop van Overijssel; een onderzoek naar de verspreiding en de ecologie van de meervleermuis in De Wieden en de Weerribben. Provincie Overijssel, Zwolle.

■■■■■ & ■■■■■ (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.

■■■■■ (2003). Beschermde kevers in Nederland (Coleoptera). Nederlandse faunistische mededelingen: 19.

■■■■■ & ■■■■■ (2008). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn (2^e druk). KNNV Uitgeverij, Zeist.

■■■■■, ■■■■■ en ■■■■■ (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.

■■■■■, ■■■■■ & ■■■■■ (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van Rode Lijsten flora en fauna.

Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.

Ministerie van LNV (2005b). Werken aan Natura 2000. Het onderdeel stappenplan voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Brochure.

Ministerie van LNV (2010). Natura 2000-gebieden (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).

■■■■■ & ■■■■■ (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.

Natuurloket (www.natuurloket.nl).

Provincie Overijssel. Omgevingsvisie Overijssel (<http://provincie.overijssel.nl/beleid/omgevingsvisie>)

RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).

Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

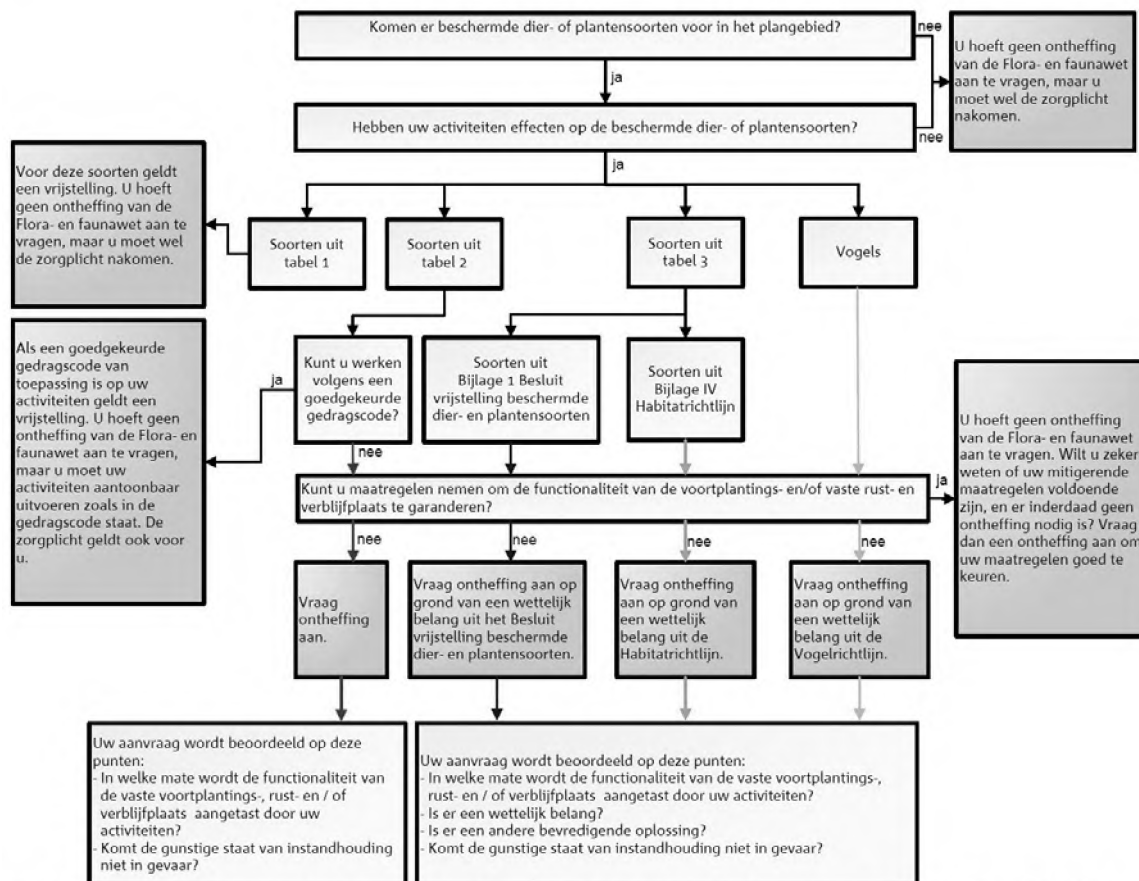
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels¹.

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten

¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl 'Onderwerpen Natuur'. U kunt daar ook verleende ontheffingen [inzien](#).

² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.

BIJLAGE II: VLEERMUIZENONDERZOEK

Gericht vleermuizenonderzoek

Vaste verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/zomerverblijven (mei - half juli), baltslocaties en paarverblijven (half augustus - september) en winterverblijven (half oktober- begin april). Het vaststellen van de aan- of afwezigheid van vliegroutes en de functionaliteit van het gebied als foerageergebied kan het beste in de zomerperiode (mei-half juli) worden uitgevoerd. De genoemde perioden zijn globaal en kunnen afhankelijk van het weer en de soort wat eerder of later in het seizoen liggen.

Met behulp van een zogenaamde 'batdetector' kunnen de ultrasone geluiden van vleermuizen voor de mens hoorbaar gemaakt worden en kunnen verschillende soorten op naam worden gebracht. Vaste verblijfplaatsen kunnen vaak ook gelokaliseerd worden aan de hand van zichtwaarnemingen van in- en uitvliegende exemplaren.

Het is niet mogelijk onderzoek in de maanden november - april uit te voeren in verband met de winterslaap van deze dieren. Ze zijn dan niet alleen inactief, maar 'huizen' bovendien vaak op andere locaties dan gedurende het zomerhalfjaar.

Protocol vleermuizenonderzoek

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. De soorten zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is regelmatig complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) een protocol opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek. Het protocol wordt ondersteund door de Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van LNV) en de Zoogdiervereniging VZZ. Vleermuisonderzoek blijft echter maatwerk en het protocol geldt daarom als richtsnoer en niet als plicht. De deskundigen van EcoGroen Advies baseren de te volgen inventarisatie op het protocol, maar stemmen de strategie en inzet telkens af op de omvang en complexiteit van de locatie.

Op basis van de terreinkenmerken en ervaring met verleende ontheffingen wordt ingeschat dat in deze situatie maximaal vier bezoeken voldoende zijn (tweemaal in de periode half mei - half juli en tweemaal in de periode augustus - september).

BIJLAGE III: INVENTARISATIEKAART HUISMUS EN HUISZWALUW

Quickscan natuurtoets sloop- en bouwwerkzaamheden, Vollenhove

INVENTARISATIEKAART HUISMUS & HUISZWALUW

LEGENDA

H = Huismus
HZ = Huiswaluw

● Waarneming Huismus

■ Waarnemingen (oude) nesten
Huiswaluw

Inventarisatie 09-03-2010 Def.tek. 24-03-2010

© ECOGROEN ADVIES BV 2010

BIJLAGE IV: VERVANGENDE NESTGELEGENHEID HUISMUS

De Huismus is de afgelopen decennia sterk in aantal achteruit gegaan; sinds 2004 is de soort op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten opgenomen. De belangrijkste oorzaken van de achteruitgang zijn vermoedelijk het verdwijnen van nestgelegenheid en verminderd voedselaanbod. Het realiseren van vervangende nestruimte kan schade aan lokale populaties van de Huismus voorkomen. Hieronder wordt een aantal mogelijkheden om vervangende nestgelegenheid te scheppen.

Huismussenpannen

Het bedrijf Waveka verkoopt al jaren speciale Huismussendakpannen en grote dakpanfabrikanten als Lafarge en Koramic kunnen door hen gemaakte dakpantypen op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor Huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Vogelvide

Een ander nestalternatief is het aanbrengen van de 'vogelvide' onder de volle lengte van de onderste dakpannenrand, in plaats van het veelvuldig toegepaste vogelschroot. Dit nieuwe vogelvriendelijke product biedt huismussen een veilige nestplek onder de pannen. De Vogelvide biedt Huismussen een veilige nestplek onder dakpannen. De Vogelvide voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. De Vogelvide is de afgelopen jaren met goed resultaat getest in Noordwijk, Amsterdam, Alkmaar en Hardenberg.

Mussenkasten en mussenflats

Deze houten of betonplex nestkasten zijn kant en klaar te koop. Ze zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdienen bovenstaande oplossingen de voorkeur. Wel zijn deze kastengeschied als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met zulke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden onder andere geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor nadere informatie:

www.vogelbescherming.nl

www.monier.nl

www.vivara.nl

BIJLAGE V: VERVANGENDE NESTGELEGENHEID HUISZWALUW

Voor het huisvesten van Huiswaluw zijn meerdere opties:

Toelaten nesten Huiswaluw aan bestaande woningen

Bebouwing met overhangende, lichtgekleurde overstekken zijn zeer geschikt als broedlocatie voor Huiswaluw. Vaak zijn bewoners echter niet gediend van de aanwezigheid van Huiswaluw, vanwege de vogelpoep op de ramen. Door het plaatsen van houten planken aan de buitenmuur kan dit voorkomen worden en kan Huiswaluw ongestoord broeden. Deze maatregel is echter afhankelijk van de medewerking van de bewoners.

Plaatsen houtbetonnen huiszwaluwnesten nieuwe bebouwing

Het plaatsen van houtbetonnen Huiszwaluwnesten is een eenvoudige maatregel om het verlies aan broedgelegenheid te compenseren. De van houtbeton vervaardigde Zwaluwnesten bestaan uit 75% uit hout, hebben een lange levensduur en zijn bovendien weersbestendig en temperatuurregulerend.

Figuur 4 en 5: Modellen Huiszwaluwnesten (het model links kan onder een overstek bevestigd worden, het model rechts kan ook 'vrij' hangen).

Realiseren geschikte nestlocaties Huiswaluw (optie 1)

Indien de architectuur van de te realiseren bebouwing afgestemd wordt op de eisen van Huiswaluw, kan de nieuwe bebouwing ook geschikt worden als broedlocatie voor Huiswaluw. Huiswaluw maakt gebruik van overstekken in een lichte kleur; donkere overstekken worden gemeden. Elementen (b.v. gordingen) onder de overstek bieden extra houvast aan de nesten.

Figuur 6: Woningbouw in Stadshagen (Zwolle) van ca. 10 jaar oud. Deze gebouwen zijn - waarschijnlijk onbewust - onder 'Huiszwaluwvriendelijke' architectuur gebouwd.

Realiseren geschikte nestlocaties Huiswaluw (optie 2)

In Duitsland zijn goede ervaringen opgedaan met het plaatsen van zogenaamde Huiszwaluwtilen als vervangende broedgelegenheid voor Huiszwaluwen bij onder andere renovaties van woonwijken. Inmiddels zijn er in Nederland ook op diverse plekken van dergelijke Huiszwaluwtilen geplaatst (o.a. in Biddinghuizen, Soest en Hindeloopen).

Figuur 7: Huiszwaluwtil in Biddinghuizen.